

ПАРИЗ

Зна се да кроз Париз иде један меридијан који спада у лекцију из географије. Али иде и други. Онај који оштро пресеца духовни живот и значај свих народа, свих светских дужина и ширина. Како пресеца? Тако што има моћ да дели даровите и честољубиве на оне који ће мислити, радити и мучити се — и издурати и успети; и на оне који ће мислити, радити и мучити се — и неће успети. И има моћ да и сасвим вежике, гениалне људе, предели на оне који су духом богати а животом сиромашни, и са сваким часим живота све усамљенији и отуђенији; и на оне који су и духом и животом богати, и са сваким часом живота ведрији и расцветанији. То је мистична правда и мистична кривда ^{у мисленом} свету, и то, ^{то} огромно велико и страшно, разрешује и пресуђује Париз. Боговска је, али и свирепа та функција Париза. Велика утакмица талената, револуционарних идеологија, творацких и проналазачких замаха, и све друге дилеме животних рац-крсница, крваве су работе, а морају негде имати свој стадион и турнир. То је Париз, то је француска интелигенција ^{јединствена} умна осетљивост и реакција која има звездану тачност и непогрешивост. По свима деловима ^{Париза} има радионица где тако рећи апсолутно интелигентни француски мајстори држе на длану, и цене тежину и чистоћу способности талената целог света, као што су ~~не~~ средњевековни бројачи злата превртали на длану златну и једино чисту монету целог света. Париз је једна на свету рачуница чистих златних вредности.

Сећате ли се како се будио Париз вашег кварта? Лије вода по асфалту, и освежава се улица. У висини прсне сунце, и ужурбано се шири, јер у Паризу има много посла све што је светлост. Овде онде кресне реч, француска реч, која увек има оштар смисао и падне на човека као рука на раме. Полако, отварају се зидови, као шкољке. Прво мале радње, са јелом, пићем и новинама за један дан. Па велике продавнице, дубоке утробе еспапа и новаца, ~~не~~ пећине у које се увлаче сиротињски погледи, и прате их сиротињске наде: можда сутра, други пут. Па ^{се отварају} установе духовне, безбројне, и у Паризу тако оригиналне, све мало прадљиве и доста неуредне, какве су у осталом и унутрашњости мислених глава човечјих. Па се буде безброји ~~м~~ младих дошљака, ^м мале провинцијски ~~м~~ животићи који сневају да у већи живот уђу. Па над материјалном галамом улица ~~м~~ забруји онај прикривени шум који чујемо ^{само} мозговима и душама: Устали су, за ~~м~~

Послом су, раде и стварају духовни владари света, и читаве војске њихових срећних или несрећних ученика, следбеника и обожаваалаца. Као ројеви ситних рибица, нагонски и судбински, креће бели свет младих бића да у једној од духовних жила Париза, ту или нигде, нађе свога бога или идеал; ту или нигде ~~нађе~~ нађе своју чврсту пластику, или изгуби облик. Ако се душа нечија пре Париза колеба, више се неће.

З Како гране дан, Париз је нека лична визија милиона ^{или} настањених у њему, и милиона ^{или} по свету разасутих. Устао је Париз! Пробудио се град који прави људе! Вера људи у Париз тако је стална и мистична, као ~~вера~~ вера у надживотно и свемогућно. Како гране дан, над Паризом се дигне стег тог свемогућног, стег слободе, као амблем свих могућности кроз мисао, рад, и творачки напор. "Људи, не будите ничији робови, јер сте скупом ценом откупљени," ко те речи ~~није~~ зна из Еванђеља, казао ~~му~~ их је Париз. У Паризу смо под савршеним законом слободе, где је свако обухваћен, свако сме радити сваки рад, свако сме тежити вршку живота, свако сме умрети за велико и идеално. Човек је у Паризу лак и самоуверен. Независност везује људе у Паризу. Жудње нас носе као на крилима. Смелости су нам и борбене и грациозне. Пун је Париз оних младих ["]центаура који јуре, а ["]у устима им лепрша зелена грана". (Морис Терен)

З Сва немирна духовна бића свега света траже у Паризу своја довршења. Као пијавице се уривају у тај град ^уурођени и туђи. Траже сродност, траже је да би њоме доказали нешто ^усеби и другима и себи. Ужасне драме дели Париз свакодневно са родитељима и децом целог света. Као златан клин се забије Париз у чела родитеља и деце: болно је и поносно ^{од овог клина.} ~~је~~ у Паризу ~~је~~ је, баш као и у небу, оно највише до чега се ниједна људска творачка енергија не може дићи, али туда је пут за све што вреди, и зато су налети и јауци бораца и такмичара страшни, и увек изнова почињу. Париз се воли као живот и као нада, сраћава се с њим мишићима и живцима, и пропада се ^угрозно ^{Саволина} ~~како~~ се искуси да везе и сродства нема. Париз, са својим духовним меридианом, ^ути је најлепша и најпунија ^{духовних борба} игра на живот и смрт.

З Оно што Париз свакоме без разлике даје, то је слобода. Ту слободу даје целим собом, својом прозračном, крилатом интелигенцијом; својом архитектуром и распоредом; својим језиком и књигама; својом критиком; својим обичајима на улици и по затвореним местима рада и ^уживота. Све што се по Паризу догађа и говори, има ознаке слободе и тенденцију чувања слободе. Јесте

гледали архитекте и инжењере париске кад решавају на изглед мали проблем, како ће неки улични угао преобразити, отупити или заострити, затворити или отворити? Месецима трају плански радови, јер су у питању слобода и права богзна ~~која~~ којих ^с све објеката. У питању су небо и атмосфера; светлост; све околне улице; неколико векова стила; ^у питању ^{су} права и слобода онога што ~~же~~ ^{поком риза гроба} да се уништи или сасвим промени; ^и питање перспективе; питање слободе заласка сунца баш на том углу; питање како ће да урaste у ~~ну~~ нову околину неки мали улични продавац који ту већ тридесет година држи свој дућан на колену или на ногарима; питање ~~права~~ ^{летопис} свих људи на ~~права~~ ^{лепо} да и после промене ~~виде~~ ^{оде} ~~и~~ ^{оде} ~~међу~~ ^{оде} Париз, а не само да туда прођу и скрате пут. Париз је увек интегрална конструкција, и цео град, и сваки његов угао; интегралне ^у су и умови његови великих научника и уметника. Јер је и слобода интегрална конструкција, а не акт једне воље. Слобода је створ интелигенције и њене речи, свест директна и јасна као зрак светлости. Француска интелигенција је вршак умних и моралних моћи на овој земљи. Француз мисли гледајући истовремено право у очи Богу и човеку. Отуда чистота, правда и мир француског закључка. Отуда у француском стилу тон и распоред који ^{су} разумљив ^и и пријатан ^и на небу и на земљи. А сав је Париз интелигентан! Отуда оно скоро језиво буктање знања и дефинитивно проучених ствари, у Паризу.

Добро се дакле морају чувати сви који долазе у Париз са ситном домаћом психологијом у коферу, с навикама никада некоригованим, ~~са~~ са малим симболићима тобожње интелигенције. Иначе, у школи Париза, у сваком контакту с Паризом, у брзим и често свирепо јасним рачунима вредности ~~рачунатим~~ ^{рачунатим} француским методама, у свакој игри и хазарду у Паризу, ^и истопи се човек као свећа која гори са оба краја, може и гениалност проиграти, ~~задржати~~. Али је слобода покушаја ^{слобода} и игре потпуна. Као што је Бог свачији, тако је и Париз. Улазите само, борци и радници! улазите енергије и таленти свих поднебља, нација, ~~и~~ генерација! Капије се не затварају, радионице се не затварају. Париз будно чека да се искрцају све ~~оке~~ ^{оке} треће класе свих села и планина, будућност и континитет, младост шарена у костима, невешта у понашању, невешта да каже француским језиком друго до : Париз, слобода, лепота, дух. А Париз те четири речи одлично разуме на свима језицима, али им одмах додаје још пету: радити, радити, радити. Дошљак нека добро разликује вече Париза од дана Париза, Прекодан, Париз је црв, кртица невидљивог и подземног труда толико ^у и таквога ~~и~~

да га само Париз може синтетисати. Прекодан је у Паризу само рад стварност, а све остало кулиса и навлака. Парола Париза је: Никада избегавање рада и борбе, увек довршавање њихово. Иди, ради, мисли, гори! Варају се они који мисле да ~~прекодан~~ прекодан били докони и срећни, и били у Паризу. Били су и они само кулиса и декор. Дан је у Паризу зато да се човек умори радом интелигенције и напором израза.

З Награда уморенима, то је париско вече. Париз је тада као пуна чаша, округао, блистав, пенушав. Пали су дневни напори, прекинуло се ху-тање мислилачких труда, откачили се ланчићи грађанских односа, погасиле се сијалице под зеленим пеширима, оборене ~~очи~~ ^{ведрине} и главе дигле се и траже ~~своју~~ ^{лепоту} и лепоту. Уличне сијалице плану, за сваким човеком поскакује топла сенка, људи не ходају него се ^и баладирају, престају бити строго логични и јасни, просипа ~~се~~ ^{се} ~~реч~~ ^{реч} лаког духа и поезије. Одмара Париз мозгове, царује грација па-риске ведрине и ироније. ^и ~~Нигде~~ ^{нигде} нема улице плесниве, језиве, мртве. Цео свет, са хиљадарком у ~~цепу~~ ^{цепу} или са неколико франака, навезе се на море слобо-де која све изједначује. Благ и мек је вечерњи Париз. Не љути се ни на кога, све разуме и опрашта. Париз је једино благословено место на земљи где не постоји неплодни фуријски гњев, јер је и гњев ствар интелигенције. Струји ~~сва~~ ^{сва} као река, ^и ~~на~~ ^{на} ~~лицима~~ ^{лицима} су наде. А језик француски ~~музичар~~ ^{музичар} и мелодира. Рођена наша срца чине нам се као неки необични предели, ~~смо~~ ^и ~~Парижани~~ ^{Парижани}, сви имамо неку малу своју победицу.

З Пада ноћ. Ноћ Париза је тмаста и опасна. У кој се ~~превршавају~~ ^{превршавају} мере, мере свих народа, свих географских штина и дужина. Али Париз, ^и ~~велике~~ ^{велике} и светске вокације, чува и бди. Опет се пале лампе под зеленим пеширима, главе се мирно обарају. Креће дах очишћења, рад на сазревању људском, велика мисија Париза. Тре ^и ~~вери~~ ^{вери} над Паризом врућа ружичаста атмосфера од ~~ноћног~~ ^{ноћног} осветљења, а по кој зелени сигнали. Напреже се човечанство науке, човечанство уметности. И не мање од тога напрежу се они који траже човечанство правде. На-преже се вечно човечни Париз, умом и срцем, ~~да нађе лек~~ ^{да нађе лек} ~~који~~ ^{који} ~~кривду~~ ^{кривду} и бол увређених. Напреже се Париз да прескочи онај размак, и-дејни и стварни, над којим се нашалио игром речи један гениј, рекавши: Далеко је од: моћи не чинити кривду, до: не моћи чинити кривду.

Isidora Cedynt